פרפראות

פאר

קום לך אתם אמר המלאך שנברא ממחשבתו של בלעם

עמוד ב׳

עמוד א מפתח נושאים פרשת בלק תשע״ט

עמוד ב

קום לך אתם אמר המלאך שנברא ממחשבתו של בלעם

יראת שמים הוא בידי שמים ואיך אפשר לבקש על חבירו

עמוד ג

מובן ראשון בדברי המהרש״א

מובן שני בדברי המהרש״א עפ״י יסוד שיסד המהרש״א

בלעם בגימטריא בליעל שביקש להדיחם לעבוד ע״ז

ביאור הכתוב אל תתן אמתך לפני בת בליעל

עמוד ד

הגיד לך ״אדם״ זה א״א שלימדנו עין טובה רוח נמוכה ונפש שפלה

הגיד לך אדם מה טוב ביאור בדרך הלצה

עמוד ה

יש לאחוז במדותיו של בלעם הרשע ביאור המהרש״א

עמוד ו

בלעם חשש מעדי מדינה ונזהר לקבל שוחד רק מאנשים נאמנים ביותר

תירוץ כפתור ופרח על קושיית הפענח רזא והאמרי נועם

עמוד ז

ביאור פלא בלעשות קטנה או גדולה מתלמיד המהרש״א הר״ר משה כ״ץ

עמוד ח

ביאור פלא ממוהר״ר זישא מאניפולי בכתוב הן עם לבדד ישכון וגו׳

עמוד ט

ביאור בצחות כי היכתני שלוש רגלים

סלעים נעשו גבוהים ביאור בצחות ע״ד משל שכתב המהרש״א

עמוד י

כיצד לומדים שאהבה ושנאה מקלקלין את השורה

עמוד יא

בדברי בלעם למדנו שיש לקום בזריזות שלא לעבור זמן קריאת שמע מהרש״א

עיקר הברכה חלה כפי לב המברך מוכח מפרשת בלעם דברי המהרש״א

עמוד יב

ברכת חתנים הוא דבר שיש בו אומנות

והוקע אותם לה׳ ״נגד השמש״ היינו בניגוד למה שעשתה השמש

בלעם הזכיר את עמלק כדי שיחולו על בנ״י צ״ח קללות שבמשנה תורה

קום לך אתם אמר המלאך שנברא ממחשבתו של בלעם

ביאור המהרש"א עפ"י יסוד שמכל מחשבה דיבור מעשה נברא מלאך לטוב ולרע

איתא בגמרא (מכות י' ע"ב), מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים, **בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו** מן התורה,

דכתיב (במדבר כ"ב י"ב) "לא תלך עמהם"

וכתיב (במדבר כ"ב כ') "קום לך אתם", ע"כ,

כתב המהרש"א (מכות י' ע"ב ד"ה בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו), עיין בזה במפרשים, ואענה גם אני חלקי דלא קאמר **שמוליך** אותו הקדוש ברוך הוא אלא **מוליכין** אותו,

והוא, ע"פ מה שכתבנו בכמה מקומות **שכל מחשבה ודיבור ומעשה האדם הנה הוא בורא לו מלאך לפי ענינו אם לטוב אם לרע**,

וע"כ אמר בדרך שאדם **רוצה לילך**, שהרשות בידי האדם ממנו יתי' ב"ה, **שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים,**

אבל **כפי רצונו ודעתו של אדם מוליכין אותו אותן המלאכים** הנבראים מאותו רצון ומחשבה אשר בו,

ומייתי ראיה מן התורה דכתיב לא תלך עמהם **שא"ל הקדוש ברוך הוא כן**, וכתיב קום לך אתם וגו' שרצונו ודעתו הרעה לילך אתם הביא ששלח לו הקדוש ברוך הוא **מלאך כרצונו ומחשבתו שא"ל קום לך אתם**, עכ"ל המהרש"א,

מבואר, כי לא הקב"ה אמר לו קום לך איתם, אלא המלאך שנברא מרצונו הרע של בלעם לילך איתם, הוא שאמר לו **קום לך איתם**,

* * * * * * *

יראת שמים הוא בידי שמים ואיך אפשר לבקש על חבירו

איתא בגמרא (ברכות ל"ג ע"ב), אמר רבי חנינא, הכל בידי שמים - חוץ מיראת שמים, ע"כ,

איתא בגמרא (ברכות י' ע"א), הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דרבי מאיר והוו קא מצערו ליה טובא, הוה קא בעי רבי מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו,

אמרה ליה ברוריא דביתהו, מאי דעתך, משום דכתיב (תהלים ק"ד ל"ה) **"יתמו חטאים"**, מי כתיב **חוטאים**, **חטאים** כתיב, ועוד, שפיל לסיפיה דקרא, ורשעים עוד אינם, כיון דיתמו חטאים, ורשעים עוד אינם,

אלא בעי רחמי עלויהו דלהדרו בתשובה, ורשעים עוד אינם. **בעא רחמי עלויהו והדרו בתשובה.**

קושית המהרש"א איך ניתן לבקש על חבירו שיחזור בתשובה

כתב המהרש"א (ברכות י' ע"א ד"ה חטאים כתיב), **ויש לעיין בזה**, דודאי באדם המבקש רחמים על עצמו להחזירו בתשובה ניחא דאע"ג דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים הרי אמרו (מכות י:) **בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו** והרוצה לטהר מסייעין לו (יומא ל"ט ע"ב) וזה המבקש רחמים על עצמו להחזירו בתשובה ה"ז בכלל הרוצה לטהר כו'

אבל לבקש רחמים על חברו להחזירו בתשובה, קשה, מה יועיל בקשתו הא אמרי' (לקמן ל"ג ע"ב) הכל בידי שמים כו' **ויש לישב**, **עכ"ל המהרש"א**,

יש לעיין בכוונת המהרש"א בקושיתו

דודאי לא נעלמו מעיני המהרש"א מה שהתפלל משה רבינו על יהושע י-ה יושיעך מעצת מרגלים (סוטה ל"ד ע"ב), וגם ממה שהתפלל רבי מאיר על הנהו בריוני, א"כ יש לעיין אם קושייתו כוללת את הצדיק שמתפלל כגון משה רבינו ורבי מאיר, שהכל בידי שמים וכו', או שמא נאמר שכונת המהרש"א רק על אדם המבקש על חבירו ולא מדובר בצדיק המתפלל על אחר, ודרך בה המהרש"א כמו שכתב האור החיים הק' על הפסוק, (במדבר י"ד כ"ד) ועבדי כלב עקב וגו',

שכתב על כך **האור החיים** שיהושע לא ניאץ ה' עם המרגלים כי משה מנעו ויש כח **בתפלת הצדיקים** לבחינה זו בסוד (שמואל ב כג) צדיק מושל יראת אלקים והבן, עכ"ל.

בשתי אופנים יש לתת מובן בקושיית המהרש״א שכתב ויש ליישב עפ״י יסודותיו של המהרש״א

מובן ראשון בדברי המהרש״א

כתב המהרש״א (ברכות לג ע״ב ד״ה מלתא זוטרתי) ר״ח דקאמר **הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים,** משמע ליה דהיינו יראה השכלית דאינה בידי שמים, כי היא תלויה בבחירה,

אבל יראה הטבעית היא קצת בידי שמים ליראו בעונש אחרים, כמ״ש (יבמות ס״ג ע״א), אין פורענות בא לעולם אלא בשביל ישראל, ליראם כדי שיחזרו בתשובה, שנאמר (צפניה ג׳ ז׳) ״אך תיראו אותי תקחו מוסר״, עכ״ל המהרש״א,

מיסודו של המהרש״א למדנו, כי גם אם היראה השכלית שהיא יראת הרוממות תלויה בבחירת האדם ואינה בידי שמים, אין הדבר כן לגבי היראה הטבעית שהיא יראת העונש שהיא קצת בידי שמים,

לפי״ז מבואר,מה שכתב המהרש״א ויש ליישב, הוא לומר, שלגבי **יראת העונש** יועיל בקשתו,

מובן שני בדברי המהרש״א עפ״י יסוד שיסד המהרש״א

נראה לי לומר, כי עפ״י היסוד שייסד המהרש״א בביאור שהבאנו לעיל, שמבאר את דברי הגמרא (מכות י:) **בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו**, בזה מיושב קושיתו שהקשה,

וכך הוא הביאור, דאה״נ שאין האדם יכול לבקש על חבירו שיחזור בתשובה, משום שיראת שמים נתון לבחירתו של כל אדם בעצמו, ואין כאן התערבות משמים,

אך מכיון **שכל מחשבה ודיבור ומעשה האדם הנה הוא בורא לו מלאך לפי ענינו אם לטוב אם לרע**, וכאשר אדם יש בו רצון ומחשבה טובה על כך שחבירו יחזור בתשובה, מכך נברא מלאך הפועל בכיוון הזה, והמלאך הוא זה שמוליך את חבירו לחזור בתשובה,

ובכך מבואר קושיית המהרש״א, שכתב מה יועיל לבקש רחמים על חבירו להחזירו בתשובה,

*** * * * * * ***

בלעם בגימטריא בליעל שביקש להדיחם לעבוד ע״ז

כתיב (במדבר כ״ד י״ד) ״ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים״,

עצת בלעם להחטיאם בעבודה זרה כדאיתא בסנהדרין (ק״ו ע״א),

המדיח לע״ז נקרא איש **בליעל** ע״ד הכתוב (דברים יג יד) יצאו אנשים בני **בליעל** מקרבך וידיחו את ישבי עירם לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת, וכן הם שוים בחשבון, בלעם בגימטריא **142** בליעל בגימטריא **142**

*** * * * * * ***

ביאור הכתוב אל תתן אמתך לפני בת בליעל

כתיב (שמואל א פרק א׳) (יג) וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשכרה, (יד) ויאמר אליה עלי עד מתי תשתכרין הסירי את יינך מעליך, (טו) ותען חנה ותאמר לא אדני אשה קשת רוח אנכי ויין ושכר לא שתיתי ואשפך את נפשי לפני ה׳,

(טז) אל תתן את אמתך **לפני בת בליעל** כי מרב שיחי וכעסי דברתי עד הנה:

ביאור הכתוב לפני בת בליעל

תרגום יונתן, לא תכלים ית אמתך קדם בת רשעא,

רש״י אל תתן את אמתך - כלפי שאמרה לו דבר קשה חזרה ופייסתו **שלא יתננה הפקר ובזיון לפני צרתה בת בליעל**,

רד״ק לפני בת בליעל - לפני ה׳ **כבת בליעל**, כלומר אל תחשוב שאעמוד שכורה לפני ה׳ יתי׳ כבת רשע,

ויונתן תרגם, לא תכלים ית אמתך קדם בת רשיעא,

נראה מדבריו כי בת בליעל אמרה **על פנינה צרתה** ואמרה לו לא תכלימני בפניה כי היא תשמח לאידי והיא מכעיסה אותי, ואל תכלימני

בו לפני זאת האשה בת בליעל, **ונכון הוא הפירוש, עכ"ל הרד"ק,**

מבואר, כי **לבת בליעל** שתי פירושים יש בו, האחד כדברי התרגום ורש"י שהכונה **לפנינה צרתה והיא בת בליעל**, והשני פירוש הרד"ק, אל תתנני לפני ה' שכאילו **אני בת בליעל**,

יש לומר, דלפיכך שינה הרד"ק מפירוש התרגום ורש"י שכונתה אל **פנינה שהיא הבת בליעל**, ופירש, שכונתה אל עצמה שלא יחשבה **כבת בליעל**, משום הא **דאיתא בגמרא,**

(בבא בתרא דף טז עמוד א) א"ר לוי: **שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו.** פנינה, דכתיב: וכעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעימה,

לפיכך היה נראה לו לרד"ק שלא לפרש כהתרגום יונתן שקרא לפנינה רשיעא, וגם הוסיף בסוף דבריו על דברי הת"י, **ונכון הוא הפירוש**, אך לי נראה לפרש אחרת,

ביאור הכתובים ע"ד שהיתה מצאצאי קורח

איתא, (רש"י במדבר פרשת קרח פרק טז) וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, **שמואל** ששקול כנגד משה ואהרן. אמר בשבילו אני נמלט, מבואר, שהיתה חנה מצאצאיו של קרח,

כתיב, (במדבר ט"ז ה') בקר ויודע וגו', כתב רש"י מהמדרש, עתה עת שכרות הוא לנו, מבואר, שקרח בבואו לחלוק על משה רבינו נקט בדרך שיכרות,

לפי"ז יש לפרש הכתובים כפתור ופרח, שעלי חשב שחנה הולכת בדרכיו של קרח, דכתיב **ויחשבה עלי לשכרה**, ויאמר אליה עלי **עד מתי תשתכרין,**

וע"ז ענתה לו, לא, אינני הולכת בדרכיו של קורח, **ויין ושכר לא שתיתי**, ואל תתן את אמתך **לפני בת בליעל**, ואל תחשבני שאני הולכת בדרכיו של אותו **בליעל קרח** משום שאני מבנותיו, וזהו, אל תתן את אמתך **לפני בת בליעל**.

*** * * * * * ***

הגיד לך "אדם" זה א"א שלימדנו עין טובה רוח נמוכה ונפש שפלה

כתיב, (מיכה ו' ח' הפטרה פר' בלק), "הגיד לך **אדם** מה טוב, ומה ה' דורש ממך, כי אם, **עשות משפט, ואהבת חסד, והצנע לכת",**

כתיב, (יהושע י"ד ט"ו) "האדם הגדול בענקים", **זה אברהם**, (מסכת סופרים פרק אחד ועשרים ט'),

מבואר, דאברהם אבינו הוא הנקרא **אדם**,

רמז בכתוב הגיד לך אדם למה שלמדנו מא"א

איתא במשנה (אבות פרק ה' י"ט), כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו, **עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה,** מתלמידיו של אברהם אבינו,

מבואר, שהמידות הללו אנו למידים מאברהם אבינו,

ואמרנו ברמז שעליו אמר הכתוב, הגיד לך **אדם**, מה טוב, כלומר, שאברהם אבינו לימדנו מה טוב,

הרמז בכתוב למה שלמדנו מא"א האדם הגדול

עשות משפט, שע"י **רוח נמוכה**, יבוא האדם **לשפוט** ולדון כל אדם לכף זכות, מבלי להיפגע,

אהבת חסד, הוא דבר הבא **מעין טובה**, להיטיב עם הזולת,

הצנע לכת, הוא ההסתפקות במועט, דבר הבא **מנפש שפלה,**

ובכך "הגיד לך, "**האדם** הגדול בענקים" "מה טוב", **עשות משפט, ואהבת חסד, והצנע לכת",**

שהם , עין טובה, רוח נמוכה, נפש שפלה,

*** * * * * * ***

הגיד לך אדם מה טוב ביאור בדרך הלצה

כתיב (מיכה ו' ח' הפטרה פרשת בלק) "הגיד לך אדם מה טוב, וגו' והצנע לכת"

איתא בגמרא (סוכה מ"ט ע"ב) (מכות כ"ד ע"א) אמר רבי אלעזר מאי דכתיב "**הגיד לך** וגו' והצנע **לכת** עם אלקיך" **זו "הוצאת המת" "והכנסת כלה" לחופה,** ע"ד הכתוב טוב **ללכת**

וגו' **מלכת** אל בית המשתה, ובשתיהם נאמר לכת, ע"כ,

איתא בגמרא (עירובין י"ח ע"ב) אמר רבי ירמיה בן אלעזר מקצת שבחו של אדם אומרים בפניו וכולו שלא בפניו, ע"כ,

בשתי פעמים יש אומרים גם שלא מקצת שבחו של אדם בפניו, והם **בהכנסת כלה**, ורח"ל **בפני המת,**

ביאור הכתוב בדרך הלצה

יש לומר הכונה, "הגיד לך אדם" מתי ניתן להגיד לאדם **"מה טוב"** כלומר את כל הדברים הטובים שבו, **בהכנסת כלה** ורח"ל **בפני המת, בהלויתו,** וזהו הגיד לך אדם **מה טוב**, בזמנים של הצנע לכת שהם **הכנסת כלה והלוית המת**,

או יש לומר הכונה, כי הוצאת המת הוא מג"ע, ע"ד הלשון בהזוה"ק פרשת פנחס שכתב , **דאף על גב דמיתו**, קודשא בריך הוא **אעקר לון מגן עדן**, ואייתי לון עמיה להוא חדוה, ואז אומרים את כל שבחיו או יותר של אותו זקן, וזהו שבהוצאת המת והכנסת כלה, הגיד לך אדם מה טוב.

או יש לומר הכונה, ע"ד שאמרו ז"ל , (בבא קמא ל' ע"א), חסידים הראשונים היו **מצניעים** קוצותיהם וזכוכיותיהם, ומצינו שבירות כוס וחרס בהוצאת המת ובהכנסת כלה לחופה,

לפי"ז יש לפרש **והצנע לכת**, שבשתי פעמים אלו שנאמר בהם **לכת** כמאמר הגמרא, בהם יש **להצניע**, ויש **בהוצאת** המת כיש **בהכנסת** כלה, וכמ"ש האי תנא **הוצאה הכנסה** קרי ליה.

*** * * * * * ***

יש לאחוז במדותיו של בלעם הרשע ביאור המהרש"א

כתב המהרש"א (בבא בתרא ע"ח ב' ד"ה ע"כ יאמרו המושלים)

נראה כלפי מה שאמרו בפ"ה דאבות, כל מי שיש בו ג' דברים הללו מתלמידיו של א"א,

וג' דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע,

עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה, מתלמידיו של א"א

עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע,

ומה בין תלמידיו של א"א לתלמידיו של בלעם הרשע, תלמידיו של א"א אוכלין בעוה"ז ונוחלין לעוה"ב שנאמר להנחיל אוהבי יש וגו'

אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת שנאמר (תהלים נ"ה כ"ד) ואתה אלקים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך,

קושיות המהרש"א בלשון המשנה

הקושיות, שאמר כל מי שיש בו ג' דברים כו', וג' דברים וכו', **דמשמע באיש א' קא מיירי שיש בו כל אלו הו' מדות דזכר**, ג' הטובות וג' הרעות,

ולכאורה אינן שייכין באיש א', כיון שהם הפכיים, והכי הל"ל **וכל מי שיש בו,** ג' דברים אחרים מתלמידיו של בלעם, כו' (ולא אמר וכל מי שיש בו, אלא אמר וג' דברים אחרים)

גם קשה, לשון וג' דברים אחרים כו'

וע"ק, שאמר בלשון שאלה ומה בין כו' כי הוא פשוט,

ביאור המהרש"א דאין להלך במדות הללו בקצה האחרון

הוא מבואר, במדות האדם, אלו ג' מדות הכוללות,

עין טובה היא מצד **המועיל**,

ונפש שפלה מצד **הערב**,

ורוח נמוכה מצד **הטוב**,

והם כוללים כל מדות האדם לטוב, ובהיפך ולרע, וא"א לאדם לילך אחרי מדות הללו ולהתנהג בהם בקצה האחרון הזה, שלא לאחוז

גם מקצת בקצה האחר, כי לא נתנה תורה למלאכי השרת,

עין טובה הוא מצד המועיל

כגון במדת עין טוב, שאם יתן אדם כל אשר לו לא יהיה לו מה לאכול, וכמ"ש המבזבז אל

יבזבז יותר מחומש, ות"ח מקפיד כו', וכל תורה שאין עמה מלאכה כו',

נפש שפלה הוא מצד הערב

וכן במדת נפש שפלה, למעט כח התאוה, צריך ג"כ לאחוז בקצה אחר, כמ"ש יצה"ר שמאל דוחה וימין מקרבת, וכמה דברים במצוע בכח המתאוה,

רוח נמוכה הוא מצד הטוב

ובמדת רוח נמוכה, שאמרו בה להתרחק בה מן הקצה אל הקצה השני, כמ"ש הרמב"ם ממה ששנינו מאד מאד הוי שפל רוח, מ"מ אמרו בה ת"ח צריך להיות בו אחד משמונה בח',

המדות הטובות בעצמות המדות הרעות במקרה

וע"ז אמר, כל מי שיש בו ג' דברים הללו כו' שיהיה לו ג' **המדות הטובות בעצמות לילך אחריהם,**

וגם יהיה לו, ג' דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע, שיאחז בהם האדם במקצת כמ"ש, אך לא בעצמות רק יהיו לו אחרים וכו' ר"ל שלא ילך אחריהם רק במקרה,

ואמר, עין טובה כו' עין רעה כו' כי הג' אלו הם כוללים כל המדות כמ"ש,

וע"ז הוקשה, אם יאחז בשניהם, א"כ מה בין **ואמר מה בין** כו', כיון דע"כ שיש לאדם לאחוז במדות גם בקצה הב', **א"כ מה בין תלמידיו כו'** כי מי יגיד לאדם לאחוז בעצמות המדות הטובות, ורק במקרה ילך קצת לאחוז בקצה הב', ושמא אדרבה ילך אדם באותן מדות הרעות, ויאחוז גם בקצה השני בטובות,

וע"ז אמר, הלא תראה תלמידיו של אברהם כו' ובהפך תלמידיו של בלעם כו' וא"כ ראוי לך לילך בעצמות במדות הטובות של א"א ולא תלך אחרי הרעות רק במקרה כמ"ש, **עכ"ל המהרש"א.**

*** * * * * * ***

בלעם חשש מעדי מדינה ונזהר לקבל שוחד רק מאנשים נאמנים ביותר

ביאור נפלא בספר פענח רזא ואמרי נועם הקדמון,

כתיב (במדבר כ"ב י"ג), "ויקם בלעם בבקר ויאמר אל **שרי בלק,** לכו אל ארצכם, כי מאן ה' לתתי להלך עמכם" וגו',

כתיב (במדבר כ"ב ט"ו), ויסף עוד בלק שלח, **שרים רבים ונכבדים מאלה,**

כתיב (במדבר כ"ב י"ח), ויען בלעם ויאמר, אל **עבדי בלק,** אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב וגו',

התימה בדברי בלעם שהקשו ב"פענח רזא" ו"באמרי נועם" הקדמון

הדבר תימה, דבתחילה היו הם **שרי בלק,** ואח"כ שלח לו שרים רבים **ונכבדים מאלה,** ולבסוף קרא בלעם לאותם שרים נכבדים, **עבדים**, כמ"ש, ויאמר אל **עבדי בלק,**

ומתרץ, וי"ל, לפי שהזכירו כאן **שוחד גדול** שנאמר אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב וגו', נזהר, שלא לדבר שוחד כי אם לאלה הנאמנים ביותר, ורק אליהם גילה סוד השוחד לפסוק לבלעם, ואעפ"י שהיו שרים נכבדים ביותר, **קרא להם עבדים,** ע"ש שהיו נאמנים למלכם לעבדים.

מי הוא הספר פענח רזא, ומי הוא בעל אמרי נועם

כתב בספר שם הגדולים, ספר פענח רזא - ספר קטן על התורה. חיברו רבינו יצחק בר יהודה הלוי נכדו של מה' שמואל מפלייזא שמביאין הפוסקים,

ובו פנינים מדברי התוספות והראשונים, ועל הרוב מזכיר ר"י מאורלינש, רבינו בכור שור, ספר הגן, ר"י החסיד, ע"כ בספר שם הגדולים (חלק ספרים - מערכת פ' אות קכ"ג),

כתב בספר שם הגדולים, ספר אמרי נועם, והוא קהלת יעקב, מרבי יעקב דלישקייש הקדמון, מאסף חידושי הראשונים, ויש בו חידושי רבותינו בעלי התוספות, ע"כ בספר **שם הגדולים**, (מע' ספרים א קיג) (ומובאים מחידושיו בחידושי אגדות מהרש"א כמה וכמה פעמים),

*** * * * * * ***

תירוץ כפתור ופרח על קושיית הפענח רזא והאמרי נועם

יש לתרץ, בעיון בלשון הכתובים, דבתחילה אמר בלעם אל השרים הראשונים (במדבר כ"ב י"ג), "כי מאן ה' לתתי להלך עמכם",

וכך אמרו שרי בלק אל בלק, "מאן בלעם הלך **עמנו**" כלומר, שאין שרים אלה מספיק מכובדים עבורו, ולכן שלח בלק אל בלעם שרים נכבדים מאלה, ושלח לומר לבלעם, **"כי כבד אכבדך מאד",**

בלעם היה מסופק בכוונת בלק שאמר כי כבד אכבדך מאוד

הלשון "כבד אכבדך מאד", יכול להתפרש לשתי פנים,

האחד, מלשון **כבוד,** ששלח בלק לומר לבלעם שיתן לו **כבוד** מלכים אם יבוא,

ועוד יכול להתפרש, "כבד אכבדך מאד", בכסף וזהב ע"ד הכתוב, (בראשית י"ג ב') "ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב", **או יאמר,** אכבדך מאוד, כלומר שאכבדך במאד שהוא ממון ע"ד בכל מאודך,

ולא הבין בלעם כונתו של בלק, שאמר "כבד אכבדך מאד", האם כונתו **לכבוד,** או כונתו לכבדו, **בכסף ובזהב,**

ורשע זה, בעל נפש רחבה ורוח גבוהה חשקה נפשו גם **בכבוד** וגם **בממון,**

הבהרתו של בלעם לבלק מה הם דרישותיו

ולהבהיר את כונתו שלח בלעם לומר לבלק, כי שרים נכבדים ששלחת לי, אמנם יכולים להביא לי כבוד, כאשר אשב בשורה של מכובדים, אויבען אען,

אבל כסף וזהב, אין בידם להביא, משום שאין הם עבדי המלך הנמצאים בגנזי המלך,

אבל כדי שאוכל לקבל מלוא ביתו כסף וזהב, כמו שאני רוצה, צריך אני לדבר אל עבדי המלך הנמצאים בגנזי המלך, ויודעים מה וכמה ביכולתו לשלם, כי רק עושי המלאכה בעבדי המלך הם שוקלים את הכסף, כמו שנאמר ועשרת אלפים ככר כסף אשקול **ע"י עושי המלאכה,** כלומר, לשקול את הכסף והזהב אין זה תפקידם של שרים נכבדים, אלא של עבדים עושי המלאכה,

וזה מה שאמר בלעם אל שרי המלך הנכבדים, כאשר קרא להם **עבדי בלק,** האם הנכם עבדי המלך **עושי המלאכה** שבידכם לשקול מלוא ביתו כסף וזהב, כי אם הנכם רק שרים נכבדים שיכולים להביא כבוד, אין לי די בזה,

ובזה מתורץ כפתור ופרח, הקושיה, איך קרא לשרים נכבדים, **עבדי בלק.**

*** * * * * * ***

ביאור פלא בלעשות קטנה או גדולה מתלמיד המהרש"א הר"ר משה כ"ץ

הספר ברכת טוב תלמיד המהרש"א הודפס בונציא בשנת תע"א

בספר שם הגדולים (מערכת ספרים אות קכג) כתב **"ברכת טוב"** דרשות על התורה ולקוטים, מהרב מהר"ר **משה כ"ץ נראל** אב"ד דק"ק מיץ והוא אבי החכם השלם הרופא המחבר ספר מעשה טוביה ברפואות וחכמות וחידושי עולם,

ובספר **ברכת טוב** יש הסכמה מרבינו מה"ר **יהודה רוזאניס (בעל המשנה למלך ופרשת דרכים)** וחבריו הרבנים רבני קושטנדינא,

הגאון **מוהר"ר משה נראל** היה אב"ד בק"ק מלץ ובס' **ברכת טוב** כתוב דנח נפשיה שנת תי"ט, וכתוב שם דהיה **חבירו של הרבי ר' העשל מקראקא,** וכנראה שהיה תלמיד מהגאון מהר"ר יעקב אביו של הגאון מו' הרבי ר' העשל כנראה שם ושאר דוכתי, גם היה **תלמיד מהגאון מהרש"א** בעל חדושי הלכות.

ביאור הכתוב לעשות קטנה או גדולה

כתיב (במדבר כ"ב י"ח) "ויען בלעם ויאמר לא אוכל לעבור את פי ה' לעשות **קטנה או גדולה**"

הקושיות בפסוקים אלו, גלויים וידועים, שאם קטנה לא יוכל לעשות ממילא מובן שמכל שכן גדולה

אמנם יבואר הענין על פי דרשת חז"ל במדרש על הפסוק "וישם ה דבר בפי בלעם", חד אמר **חכה,** הדא הוא דכתיב מה אקוב לא קבה אל,

וחד אמר רסן, הדא הוא דכתיב ומה אזעום לא זעם ה', והנה לכאורה דברי המדרש הללו הם סתומים וחתומים,

וכדי להבין דברי חכמים וחידותם, יש לומר דהענין כך הוא, דהנה החילוק בין רסן לחכה הוא,

דחכה, הוא מחט כפוף שנכנס בלשון הדג ודוקרו שלא יוכל להוציאו לחוץ,

ורסן הוא להיפך, שלוחץ את שפתי הבהמה דוחק עצום עד שמתוך הלחץ זו הדחק, מוציאה לשונה לחוץ,

ויש לומר דשני התנאים הנ"ל לא פליגי, ומר אמר חדא ומר אמר חדא, כי באמת לשניהם הוצרך, פעם לחכה לעצור מלים, ופעם לרסן להוציא את לשונו להרבות במלים,

דהנה בלעם היה חותר תמיד, רק לקלל את ישראל, כי באמת הי שונאם יותר מבלק,

והנה ידוע דשם אלקים מורה על **דין**, אמנם תחילתו דהיינו "קל" הוא שם מדת החסד, כמו שאמר הכתוב, "חסד קל כל היום",

והשם הוי"ה הוא רחמים ותחילתו דהיינו **י-ה** מורה על דין,

כמו שאמר הכתוב אשרי הגבר אשר תיסרגו י-ה

והנה בלעם רצה תמיד לעורר הדין על ישראל בהזכירו עליהם שמות המורים על דין, אבל הקב"ה החפץ חסד ברחמיו, שם דבר בפיו בעת שרצה לקללם שלא יוכל להזכיר עליהם שמות המורים על דין רק שמות הרחמים,

דהיינו כשהתחיל להוציא מפיו השם אלקים דהיא דין, אז שם **חכה** בפיו, לדקור בלשונו שלא יהיה ביכולתו לגמור את כל השם רק תחלתו דהיינו שם **"קל"** דהוא **חסד**,

וכשהיה רוצה להזכיר על השם **"י-ה"** דהוא גם כן **דין**, אז שם רסן בפיו להכריחו להוציא

לשונו ולגמור את כל השם הויה שהוא **רחמים**, כנז"ל,

וזהו שאמר "מה אקוב לא קבה **קל**, ר"ל איך אקוב, אם זה השם **"קל"** אינו על קללה ודין, כי אם על חסד, דהיינו על ידי **החכה** אין ביכולתו לגמור את השם אלקים,

ומה אזעום לא זעם הויה, ר"ל איך אזעם אם זה השם של **"הויה"**, איננו מורה על זעם ורוגז דהא על ידי הרסן מוכרח אני להזכיר כל השם הויה,

ואין ביכולתי להוציא מפי רק שתי שמות הללו חסד ורחמים,

וזהו שאמר הלא את אשר ישים ה' בפי אותו אשמור לדבר,

והשתא מבואר שפיר, הפסוק הנ"ל שהתחלנו בו, "אם יתן לי בלק מלוא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלקי, ר"ל שהם שתי שמות רחמים ודין,

לעשות קטנה, ר"ל לקצר בהשם הויה בהאותיות ולומר רק השם **"י-ה"**,

או גדולה, דהיינו לומר השם אלקים דכשאני מתחיל בשם אלקים לא אוכל לגמרו ולהגדילו כי הרסן והחכה עומדים לשטן לנגדי ומכריחים אותי פעם להאריך ופעם לקצר היינו להקטין ולהגדיל.

בספר גן רוה מובא ביאור פלא זה, מספר **ברכת טוב,**
ומספר **עולם עשייה** בשם **הגר"א**,
ומספר **פנינים יקרים,**
בספר **עולם עשייה** מובא מהר"ר **שמשון מאוסטרופלי**, והתוספת ביאור, קטנה או גדולה מהגאון מוילנא. ומסיים דבריו **"ושניהם כפתור ופרח"**, בספר ניצוצי שמשון החדש, פר' בלק, אות קפ"א קפ"ב מאריך במקור למאמר זה

ביאור פלא ממוהר"ר זישא מאניפולי בכתוב הן עם לבדד ישכון וגו'

כתיב (במדבר כ"ג ט') "הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב",

כתב בספר **ניצוצי שמשון** ועל פי דברי רבינו מוהר"ר **שמשון מאוסטרופלי, פירש הרבי ר' זושיא מאניפולי** את הפסוק **"הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב",**

השם **אל-הים** מתחלק לשניים החלק הראשון שהוא **א-ל** הוא שם של חסד, והשם המלא **אלקים** הוא דין,

החלק השני **הים** הוא בגימטריא **ה"ן**, וזהו מאמר הכתוב **ה-ן** אצל עם ישראל, לבדד ישכון,

והאותיות **א-ל** נפרדים ממנו ואז הוא שם של חסד,

אבל בגוים **ל-א,** יתחשב, יתחשב **ה-ן** עם **א-ל** ויהיה שם **אל-הים** שלם שהוא דין.

* * * * * * *

ביאור בצחות כי היכתני שלוש רגלים

כתיב (במדבר כ״ב כ״ג) ״ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה **ויך בלעם** את האתון להטתה הדרך״,

כתיב (במדבר כ״ב כ״ה) ״ותלחץ אל הקיר ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר **ויסף להכתה״**

כתיב (במדבר כ״ב כ״ז) ותרבץ תחת בלעם ויחר אף בלעם **ויך את האתון במקל,**

כתיב (במדבר כ״ב ל״ג) ״ותראני האתון ותט לפני **זה שלש רגלים**״,

יש לדייק בכתובים, כתוב אחד אומר, **ויך בלעם** את האתון, כתוב אחד אומר **ויסף להכתה,** ויבא הכתוב השלישי, ושם נאמר **ויך את האתון במקל**, מה שלא נאמר בכתובים הקודמים שהכישה במקל, ורק בכתוב השלישי כתוב שהיכה במקל, **מקל זה** למה בא,

אפשר לבאר בצחות

איתא בגמרא (שבת קנ״ב ע״א), אמר ליה רבי לרבי שמעון בן חלפתא, מפני מה לא הקבלנו פניך ברגל, כדרך שהקבילו אבותי לאבותיך,

אמר ליה, סלעים נעשו גבוהים, קרובים נעשו רחוקים, **משתים נעשו שלש**, פירש רש״י, שתים נעשו שלש - שצריך אני משענת.

לפי״ז יש לפרש, זה שלוש רגלים, פירוש, מאז נלחצו רגלי אל הקיר אינני מהלך ברגלי, אלא זקוק אני למשענת, ושתיים נעשו שלוש, ואין לי די בשתי רגלי, וזהו **שלש רגלים,**

לפי״ז יש לומר, כי רק בפעם השלישית שכבר היה צריך **למקל** למשענתו, אז הכיש לאתון במקל, כמו שאמר הכתוב בפעם השלישית **ויך את האתון במקל,**

ועוד יש לדייק, הכתוב אומר ויך את האתון בַּמַּקֵּל, ב׳ של במקל פתוחה ולא סגולה, אילו היתה בסגול יש לומר שהכה במקל אקראי, מכיוון וכתוב במקל בפתח, צ״ל שהיכה את האתון ב-מ-ק-ל שכבר היה לו למשענת.

* * * * * * *

סלעים נעשו גבוהים ביאור בצחות ע״ד משל שכתב המהרש״א

איתא בגמרא (שבת קנ״ב ע״א), אמר ליה רבי לרבי שמעון בן חלפתא, מפני מה לא הקבלנו פניך ברגל, כדרך שהקבילו אבותי לאבותיך, אמר ליה, **סלעים נעשו גבוהים**, סלעים, קטנים, נעשו גבוהים, שזקנתי, (רש״י)

איתא בגמרא (סוכה נ״ב ע״א), ישעיה קראו ליצה״ר **מכשול**, שנאמר (ישעיהו נ״ז י״ד), ״סולו סולו פנו דרך הרימו **מכשול** מדרך עמי״.

כתב המהרש״א (סוכה נ״ב ע״א), ישעיה קראו מכשול שנאמר הרימו מכשול מדרך וגו׳.

מלת מכשול מורה על חטא שאינו גדול כמו השוגג, כמ״ש כי כשלת בעוניך, שזדונות נעשו לו כשגגות, **ועל דרך משל** אם מונח על הדרך דבר שאינו גדול כל כך אפשר שלא ירגיש בו האדם ויכשל בו,

אבל אם מונח על אם הדרך דבר גדול וגבוה ירגיש בו ההולך ולא יכשל בו, וז״ש **הרימו מכשול** וגו׳ שירים ויגביה אותו המכשול, בעיני הצדיקים ולא יכשלו בו, וכדאמרינן לעיל לצדיקים נדמה להם כהר ומרחיקים מתחלה מהעבירה.

כתיב (קהלת י״ב א׳), ״וזכר את בוראיך בימי בחורתיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין **לי** בהם **חפץ**״, ופירשו בו, (ראה אלשיך), אשר תאמר **אין לי** כלומר להנאתי, אין **חפץ ותאוה,**

ובכך מתפרש כפתור ופרח ״סלעים נעשו גבוהים״, בימי הזקנה, שכבר אינו נכשל בהם,

* * * * * * *

כיצד לומדים שאהבה ושנאה מקלקלין את השורה

איתא בגמרא (סנהדרין ק"ה ע"ב) כתיב, (במדבר כ"ב כ"א) "ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו",

תנא משום רבי שמעון בן אלעזר, **אהבה** מבטלת שורה של גדולה מאברהם, דכתיב, (בראשית כ"ב ג') "**וישכם אברהם בבקר**",

שנאה מבטלת שורה של גדולה מבלעם, שנאמר, "ויקם בלעם בבקר **ויחבוש את אתונו**", ע"כ,

כתב רש"י (סנהדרין ק"ה ע"ב), **אהבה** - שאהב הקדוש ברוך הוא את אברהם ביטלה שורה של גדולה, **שחבש הוא בעצמו**,

שנאה - ששנא בלעם הרשע את ישראל ביטלה שורה של גדולה, **שחבש הוא בעצמו**,

מבואר בדברי רש"י , כי הלימוד מאברהם, שאהבה מקלקלת השורה, והלימוד מבלעם שהשנאה מקלקלת את השורה, הוא מכך **שחבשו הן בעצמם**,

קושית המהרש"א לפירוש רש"י וביאורו

הקשה המהרש"א (סנהדרין ק"ה ע"ב ד"ה, תנא משום רשב"א) **רש"י פירש**, דלמידין מהא **שחבש אברהם בעצמו**, לפי זה, **עיקר חסר מן הספר**, דבלשון הברייתא כתב באברהם אבינו, דכתיב **וישכם אברהם בבוקר**, ולא כתב, **ויחבוש את חמורו**,

ומבאר המהרש"א, ויותר נראה לפרש לפי לשון הברייתא, דה"ק, לפי שמדרך הגדולים והשרים שאין משכימין בזריזות לקום בבקר, לילך מביתם לדרכם,

והאהבה של אברהם והשנאה של בלעם שהיו גדולים, מבטלת שורה זו, שעמד כל אחד בזריזות בבקר לילך מביתו לדרכו וק"ל, **עכ"ל המהרש"א**,

מבואר בדברי המהרש"א, כי הלימוד שהאהבה והשנאה מקלקלין את השורה הוא מכך שהיו **משכימין** בזריזות לקום בבוקר, מתוך אהבתם ושנאתם,

קשה לדברי המהרש"א בדיוק מה שהקשה על רש"י

וקשה, לדברי המהרש"א שביאר, דמכיון שלא מובא בברייתא אצל אברהם אבינו, "**ויחבוש את חמורו**", רק "**וישכם אברהם בבוקר**",

לפיכך אין ללמוד, דמשום שחבשו הם בעצמם, כמו שפירש רש"י,

ופירש המהרש"א, דלמידין מהא דהיו **משכימין** בזריזות, וקשה לדבריו, הרי אצל בלעם לא כתוב **וישכם** בלעם בבוקר, אלא **ויקם** בלעם בבוקר, א"כ מנין לנו ללמוד ממה שכתוב "**ויקם**" שקם בזריזות, ועיקר חסר מן הספר,

וקשה להמהרש"א בדיוק כפי שהקשה לרש"י, שעיקר חסר מן הספר, ויש לישב,

יש לישב דהמהרש"א לשיטתו דויקם הוא בזריזות

איתא בגמרא (ברכות י"ב ע"ב), בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע, משום דכתיב בה האי קרא, (במדבר כ"ד ט') "כרע שכב כארי וכלביא מי **יקימנו**",

כתב המהרש"א, (ברכות י"ב ע"ב ד"ה, משום דכתיב ביה האי קרא כרע שכב), **שכב**, היינו ק"ש של **ערבית** דכתי' ביה **ובשכבך**, וכלביא מי **יקימנו**, היינו ק"ש של **שחרית**, דכתיב ביה **ובקומך**, דהיינו וכלביא מי יקימנו,

דודאי, אין ללביא מי שמקימו, אלא הוא **קם מאליו בזריזות**, כך יש לאדם לעמוד מאליו בזריזות בזמן קריאת שמע של שחרית, שלא יעבור זמנו, **עכ"ל המהרש"א**,

מבואר בדברי המהרש"א, שבלעם שאמר וכלביא מי **יקימנו**, דהיינו **ובקומך**, הכונה **קימה בזריזות**, אף כאן יש לומר דמה שנאמר אצל בלעם "**ויקם**" בלעם בבוקר, הוא קימה בזריזות, אעפ"י שלא נאמר "וישכם"

א"כ המהרש"א לשיטתו, דמשמעות הלשון **ויקם** שנאמר אצל בלעם, הוא קימה **בזריזות**, ולפיכך יכול הוא לפרש שגם באברהם וגם בבלעם למידים מהזריזות שבהם לקילקול השורה,

הדבר מכוון מאוד עפ"י דיוק בלשון הגמרא

איתא בגמרא (סנהדרין ק"ה ע"ב) אהבה מבטלת שורה של גדולה מאברהם, "**דכתיב**", (בראשית כ"ב ג') "וישכם אברהם בבקר",

שנאה מבטלת שורה של גדולה מבלעם, **"שנאמר"**, "ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו", ע"כ,

יש לדייק בלשון הגמרא, שאצל אברהם אמר **"דכתיב"**, ואצל בלעם אמר **"שנאמר"**

ביאור הדבר בהקדם דברי המהר"ל

יש לבאר הדבר בהקדם דבריו של המהר"ל, שכתב כו"כ פעמים לבאר ההבדל בין **דיבור**

לאמירה, וגם למה דיבור הוא לשון קשה, ואמירה הוא לשון רכה,

ותו"ד הם, שהדיבור היוצא מפיו של אדם, הם דברים הנאמרים ע"י חיתוך ממוצאות הפה שיש בדיבור, והוא הקושי שבדיבור,

האמירה ששומע המקבל, הוא המשמעות של הדיבור, ואין בו קושי לשומע, שאינו צריך לחתך הדיבור, אלא לקבל האמירה שהוא המשמעות של הדיבור, (עיין ספר גור אריה על בראשית - פרק כד פסוק ז)

לפי זה יש לומר, שמה שאמר אצל אברהם "**דכתיב**" הלימוד הוא ממה שכתוב בפסוק, דייקא, והכתוב אומר **וישכם** שהוא בודאי לשון זריזות,

אבל אצל בלעם, אומרת הגמרא "**שנאמר**" והוא משמעות הנאמר, ולדברי המהרש"א ויקם שנאמר אצל בלעם שמשמעותו הוא לשון זריזות, גם אם לא כתוב בפירוש **וישכם**.

*** * * * * * ***

בדברי בלעם למדנו שיש לקום בזריזות שלא לעבור זמן קריאת שמע מהרש"א

כתיב (במדבר כ"ד ט') "כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו",

איתא בגמרא (ברכות י"ב ע"ב), בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע, משום דכתיב בה האי קרא, (במדבר כ"ד ט') "כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו",

כתב המהרש"א, (ברכות י"ב ע"ב ד"ה משום דכתיב ביה האי קרא "כרע שכב") **שכב**, היינו ק"ש של ערבית דכתי' ביה ובשכבך,

וכלביא מי יקימנו, היינו ק"ש של שחרית, דכתיב ביה ובקומך, דהיינו וכלביא מי יקימנו,

דודאי, אין ללביא מי שמקימו, אלא הוא קם מאליו בזריזות, **כך יש לאדם לעמוד מאליו בזריזות בזמן קריאת שמע של שחרית, שלא יעבור זמנו**, עכ"ל המהרש"א,

*** * * * * * ***

עיקר הברכה חלה כפי לב המברך מוכח מפרשת בלעם דברי המהרש"א

כתיב (במדבר כ"ב כ'), "ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו **תעשה**",

כתיב (במדבר כ"ב ל"ה), "ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אתו **תדבר**",

כתב המהרש"א (בבא בתרא ע"ח ע"ב בד"ה על כן יאמרו המושלים), (עי"ש באריכות דבריו), וכ"כ,

וכבר בארנו בדרשות בפרשת בלק, בענין בלעם, **שיש לדייק**, בשינוי הלשון שמצאנו בדברי הקב"ה אל בלעם, כי בתחילה כאשר באו שרי בלק לקרוא לבלעם נאמר (במדבר כ"ב כ'), "ויבוא אלקים אל בלעם לילה, ויאמר לו, אם לקרוא לך באו האנשים קום לך אתם, ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו **"תעשה"**,

ולבסוף כאשר כבר היה בדרכו, נגלה אליו מלאך ה', ונאמר לו, "לך עם האנשים, ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אותו **"תדבר"**.

מבאר המהרש"א, דמתחלה התנה הקב"ה עם בלעם שלא ילך עמהם, אלא באופן **שלא יתנו לו שכר על הליכתו**, אך אם יתנו לו על כך שכר, **אל ילך עמהם**,

והטעם בזה, כי כיון שהבטיחוהו שכר על הליכתו **לקלל**, אם כן, אם יברך את ישראל יפסיד שכרו, **ולא תהיה ברכתו אותם בלב שלם, ועיקר הברכה חלה כפי לב המברך**,

וכיון שיפסיד שכרו, אין ברכתו בלב שלם, וזהו שאמר לו בתחילה אותו **תעשה**, כי אם לא יבטיחוהו שכר, אם כן תהיה **ברכתו בלב שלם** כי אין לו הפסד שלא קיים מה שנתבקש, **ויכולה להתקיים**,

ולכן, אח"כ כאשר ראה ה' שהולך בלעם אף שהבטיחוהו שכר על הליכתו עמהם, נמצא שלא

תהיה ברכתו בלב שלם, משום שיפסיד שכרו כשלא יקלל, ולכן נאמר לו אותו **תדבר**, כיון

שלא יהיה קיום לדבריו ואינם אלא כדיבור בעלמא. **ע"כ דברי המהרש"א,**

מבואר, כי כאשר הברכה היא בלב שלם, יש **קיום** לדבר, ויש כאן **עשיה** , וכאשר אין הברכה בלב שלם, יש כאן **דיבור** בעלמא, ואין קיום לדבריו, כלשון המהרש"א, כלומר, יש ברכה

שיש בה עשייה וקיום הדבר, ויש ברכה שהוא דיבור בעלמא, ואין בה עשייה כי אין לה קיום.

*** * * * * * ***

ברכת חתנים הוא דבר שיש בו אומנות

איתא בגמרא (חולין ט'), אמר רב יהודה אמר רב, תלמיד חכם צריך שילמוד שלשה דברים, כתב שחיטה ומילה, ורב חנניא בר שלמיא משמיה דרב אמר, אף קשר של תפילין, וברכת חתנים, וציצית. ופירש רש"י שחיטה, **לאמן ידו לכך, אפילו שבקי בהלכותיה,**

והקשה בעיון יעקב, איזה עשייה ואומנות יש בברכת חתנים, שאמרו שת"ח צריך ללומדו. הרי הוא ת"ח ובקי בהלכותיה, ואיזה עשייה ואומנות יש לו ללמוד בברכת חתנים,

ותירץ, ואולי צ"ל דגם ברכת חתנים צריך **אמון קול** לשמח חתן וכלה, וכדאמרינן (בברכות דף ז') המשמח חתן וכלה זוכה לתורה שניתנה בה' קולות לכן מזהירין בזה לת"ח,

עשייה ואומנות בברכת חתנים עפ"י המהרש"א

אפשר לתרץ עוד, על פי דברי המהרש"א שביאר בדרשות פרשת בלק, הנ"ל, שכוונת אומרם יש ללמוד עשייה בברכת חתנים, היינו, שצריכים ללמוד כיצד מברכין, דעיקר הברכה, כפי שאמר, **חלה כפי לב המברך**, ועל המברך להכין לבו לברכה, ובברכה כזו יש בה עשיה ואומנות, להכין עצמו שיהיה לזה קיום,

*** * * * * * ***

והוקע אותם לה' "נגד השמש" היינו בניגוד למה שעשתה השמש

כתיב (במדבר כ"ה ג'), "ויצמד ישראל לבעל פעור, ויאמר ה' אל משה, קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה' **נגד השמש**, **וישב חרון אף ה' מישראל",**

איתא בגמרא (נדרים ל"ט ב'), בשעת מחלקותו של קרח, עלו **שמש** וירח מרקיע לזבול, ואמרו לפניו רבונו של עולם, אם אתה עושה דין לבן עמרם אנו מאירין, ואם לאו אין אנו מאירין, באותה שעה ירה בהן חיצים וחניתות, **אמר להם,** בכל יום ויום משתחווים לכם ואתם

מאירים, בכבודי לא מחיתם, בכבוד בשר ודם מחיתם, ע"כ,

אפשר לפרש הכונה, "נגד השמש", פירוש, **בניגוד** למה שעשתה השמש במחלוקת קורח, שלא מחתה על כבודו של השי"ת, כמ"ש בכבודי לא מחיתם,

וכך איתא בגמרא (סנהדרין לה א) **עה"כ** (במדבר כ"ה ג'), "ויאמר ה' אל משה" וגו' **שישוב חרון אף ה' מישראל, ופרש"י,** כשהקדוש ברוך הוא רואה שכולם עסוקים בדבר ומקנאין לכבודו.

*** * * * * * ***

בלעם הזכיר את עמלק כדי שיחולו על בנ"י צ"ח קללות שבמשנה תורה

כתיב (במדבר פרק כד כ) וירא את עמלק וישא משלו ויאמר **ראשית גוים עמלק** ואחריתו עדי אבד:

במה שבא להזכיר את **עמלק**, רמז בכך, לרצונו שיחולו על ישראל גם **צ"ח** קללות שבמשנה תורה,

בלעם בגימריא **142 עמלק**, בגימטריא **240**, ואם תוסיף לבלעם **צ"ח** יוצא **240** כמספר **עמלק**, ובזה בא לרמז לרצונו.

*** * * * * * ***

להערות הארות ולקבלת העלון
ניתן לפנות אל "מכון פאר"
רח' חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161777
מייל y0527616166@gmail.com
נייד 0527-616166